

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי) – (25x2) – 50 נקודות
פרק שני: ספרי קריאה – (50x1) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות

שני הפרקים בבחינה הם חובה.

ענה על השאלות על פי ההוראות האלה:

מן הפרק הראשון (שירה) ענה על שתי שאלות.

מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענה על שאלה אחת.

- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא החברה הישראלית — בין שבר לאיחוי)

(50 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נעילה / פרץ דרור בנאי

תראָה אותי אָני יוֹדַע אֶת מְקוֹמִי
לא עוד זָר בְּעִירִי
כִּי לְוִיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה
עַד הָיִיתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תראָה אותי אָני יוֹדַע אֶת מְקוֹמִי
כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מְעַבְרִי
וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנֶה
אֲנִישִׁים מְבַרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרַחוּב
יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
וְאִף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פְּעַם יִתְרַגֵּז אוֹ יִטְרַד
אֲזַל לֹא נוֹרָא

אָני מְדַבֵּר בְּשׁוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלוּ נולַדְתִּי בָּהּ
כְּכֹה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּנַבְרִים
וְדוֹחִים אֶת הַבָּל הַסְּכָנָה
הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנֶה
וְהָאָדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵס עִם קִיּוּמוֹ

הסבר את התרומה של שורת הסיום בשיר להבנת חוויית ההגירה של המשורר.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריי.

תקון הריחות / ארו ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו הילד
אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עכשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפרים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות,

עכשו
נשים בטעם תות־שדה
מלמדות אותי להריח כריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בחתול סימי
בתוך סלון ירק

חברים.

על פי השיר, מהי הבעיה של המשורר בנוגע לזהותו, וכיצד היא מעוצבת? הסבר והדגם את דבריך.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

נְעֵרָה מִן הַקְטָמוֹנִים (חֲתָר־אֶרֶךְ) / מִירֵי בֶן שִׁמְחוֹן

נְעֵרָה שְׁחוּרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמָקוֹם שְׁנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אַחַר כֶּךָ תְּדִיחַ רֹצֵפָה
וְתִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרֹטֶל
הִיא מִתְאִמָּה אֶת צְבַע הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
הִיא שְׂמָה עַל זֶה שְׂכַבְהָ עָבָה שֶׁל "מִיק אֶפ"י"
וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.
בְּכָל־זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תְלוּיּוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאֲמוּנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אָבֵל בְּצֻדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבֶדָה שְׂכָל כֶּךָ הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שְׁלָהּ
הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׂאוֹמְרִים שְׁטוּיּוֹת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
אֲמָא שְׁלָהּ מִתָּה מִהֲתַקֵּף לֵב כְּשֶׁהִי־תָה קִטְנָה
וְאָבָא שְׁלָהּ שְׂרַת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵח שְׁלָהּ יַעֲקֹב
שֶׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
וְהוּא אֲדָמִינִיסְטֵרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה
אַחֲרָאֵי עַל כֶּךָ וְכֶךָ עוֹבְדִים
שְׂמֻקְבָּלִים אֶת הַמְּשַׁכְּרֵת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שים לב: המשך השיר בעמוד הבא.)

היא כְּתַבְנִית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
 הַעֲבוּדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָה בַּחַיִּים
 כָּל בִּקּוּר בִּ-7:30 בְּדִיוּק רֹאִים אוֹתָהּ בַּתְּחִנָּה
 (יש לָהּ קִבְיָעוֹת וְגַם הַפְּנִסְיָה שֶׁלָּהּ מְסֻדָּרָת).
 בְּשִׁעוֹת הַפְּנִיּוֹת הִיא סוֹרָגַת גּוֹבְלָנִים
 שֶׁקְּנָתָהּ בְּעִיר הָעִתִּיקָה בְּשִׁבְתָּה.
 אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לְפַעֲמִים מִן הַמוֹסָף
 אֲבָל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כָּף
 זֶה טוֹב בְּשִׁבְלִי שֶׁיִּדַע שֶׁהִיא רְצִינִית
 וְשֶׁלֹּא יִחַשֵׁב שֶׁהִיא תִּסְכְּפִים לְפָנֶי הַחֲתָנָה.
 לְפַעֲמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אֶחָד שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב לְסָרְט
 מְגַלַּח לְמַשְׁעֵי וּבְנַעֲלִים מְצַחֲצָחוֹת
 וְכָל הַשְּׂכוֹנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבִלָּה
 וְהֵשֶׁם שֶׁלָּהּ נִשְׁאָר נָקִי.
 כָּלֶם בְּשִׁכּוֹנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לְלֹא רֶכֶב
 אוֹמְרָת "שְׁלוֹם" וְ"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
 יוֹדְעַת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵית
 בַּחוּרָה רְצִינִית.
 יוֹם יְבוֹא וְהַמְזָל שֶׁלָּהּ יְבוֹא גַם כֵּן
 יְבוֹא בַּחוּר לְעֵנָן וְהִיא תִּתְחַתֵּן
 וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעֵזְרַת הַשֵּׁם
 וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאָמָא שֶׁלָּהֶם.

בשיר נאמר על עליזה אלפנדרי כי היא "אמונה היטב על מי 'בסדר' מי 'לא בסדר'".
 על פי השיר, הסבר והדגם מה נחשב "בסדר" ומה נחשב "לא בסדר" בעיני עליזה אלפנדרי.

4. לפניך שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קרא את השיר, וענה על השאלה שאחריו.

סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'יז'ר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד

יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר

הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ילד לרוץ עמק בתוף בצת נחל קישון
וזרים בידי -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרחת בפרח מסרק שולמית

מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

תאר והסבר כיצד מעוצבות בשיר חוויות ההגירה של האם (סלימה) ושל הבת (המשוררת).

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

על שתיקתם של התימנים / אהרן אלמוג

אֶל בֵּית סָבִי בָּאוּ תִימָנִים מִמְּחֻנָּה יוֹסֵף
יָשְׁבוּ וְשָׁתְּקוּ
כְּשֶׁאָחַד שָׁר הַשְּׂנִי חֶכֶה
כִּי גִדְּלָתִי בֵּין נְהֻמָּה
לְשִׁתִּיקָה
עֲכָשׁוּ הַתְּקִינוּ לְאָבִי טֶלְפֹּן וְהוּא יוֹשֵׁב
וּמְחַכֶּה לְצִלְצוֹל
שְׂמוֹנִים שָׁנָה שָׁתַק שְׁתָּקוּ אֲבוֹתָיו
עֲכָשׁוּ הוּא רוֹצֵה שִׁיקְשִׁיבוּ לְדַבְּרוּ

כיצד מתוארים בשיר הדורות השונים? בתשובתך כתוב על השינוי שחל בין הדורות השונים.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מתחת לפני האדמה / אלי אליהו

ומה לעשות שאצלי
הנתוח הצליח ובגד
מתה. ולא נותרה
אלא המוסיקה שהיה אבי
שומע בתחנות הבושה,
כשהמתין בחניון הפתקן קרעי,
לקחת אותי אל צבא העם
בדרכו לעבודה.

ולא אשכח לעולם
את עצב ידו המגוששת
אחר העברית, להחליף מהר,
לפני שיוצאים ועולים
מעל פני האדמה.

כיצד הניגוד בין שם השיר ובין השורה המסיימת את השיר בונה את משמעות השיר? הסבר והדגם את דבריך.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. הכלב היהודי / אשר קרביץ

תאר שלוש מן התחנות במסע של הכלב, והסבר כיצד הן משקפות מצבים אנושיים ואירועים היסטוריים.

8. קלקידן / דורית אורגד

המשפחה היא ערך מרכזי בחייו של קלקידן.

הסבר והדגם קביעה זו על פי עלילת הספר.

שים לב: על שאלה 9 אפשר לענות רק על פי אחת מן היצירות ברשימה שלפניך.

9. סופה בין הדקלים / סמי מיכאל; הגל / מורטון רו; מען לא ידוע / קתרין קרסמן טיילור;

המסע של פרוונה / דבורה אליס

תאר משבר שבא לידי ביטוי בספר הקריאה שלמדת, הסבר מה גרם למשבר, וכיצד התמודדה עימו הדמות המרכזית בספר.

בהצלחה!